

Шифріна Н.І.

УДК 658.15

КЛАСИФІКАЦІЯ МОДЕЛЕЙ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність. Адекватний вибір методологічного апарату дослідження і досягнення бажаного рівня достовірності результату оцінки фінансового стану на основі застосування методів і моделей комплексної діагностики є одним із основних проблемних і суперечливих питань теорії фінансових обчислень.

Питання комплексної діагностики фінансового стану підприємств знаходить відображення в роботах вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, Цал-Цалко Ю. С. розглянуто концептуальні основи і алгоритм побудови інтегральної оцінки фінансового стану [1]; Н. П. Шморгун й І. В. Головко зосереджуються на технічній стороні фінансових обчислень, виведенні формул і висвітлення методики їх застосування під час визначення фінансових характеристик підприємства [2]; О. К. Єлисеєвою та Т. В. Решетняк розглянуто різноманітні підходи застосування методів багатofакторного статистичного аналізу та нейротехнологій для діагностики фінансового стану [3]. На особливу увагу заслуговують комплексні показники та моделі для визначення класу фінансової надійності суб'єкта господарювання, розроблені Р. С. Сайфуліним та Г. Г. Кадиковим [3], О. В. Гребеніковою і К. О. Соломяною-Кирильчук [4], И. Х. Малько [5], Е. І. Цибульською та Т. С. Гавриленко [6], Л. А. Тижненко [7; 8], та ін.

Постановка проблеми. Разом з тим існує багато не повною мірою вирішених проблем комплексної оцінки фінансового стану, пов'язаних з існуванням певних недоліків методологічного апарату дослідження і недостатнім урахуванням широкого кола особливостей фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств, що обумовлює актуальність проведення подальших досліджень та розробок з метою удосконалення теорії і практики фінансових обчислень.

Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є процес оцінювання фінансового стану підприємства, об'єктом – моделі комплексного оцінювання фінансового стану підприємства.

Постановка задачі. Метою статті є визначення найбільш суттєвих класифікаційних ознак методів комплексної оцінки фінансового стану, які є визначальними при виборі моделі, за допомогою якої буде проведено дослідження.

Результати дослідження. Методика комплексного аналізу передбачає визначення фінансового стану підприємства на основі розрахунку єдиного інтегрального показника. Вперше така методика була розроблена і використана для з'ясування загрози банкрутства на підприємствах під час Великої депресії у США. Надалі, з розвитком суспільства, економіки й фінансів метод постійно удосконалювався і його застосування було поширено на інші області – комплексне рейтингове оцінювання, визначення фінансово-економічного стану підприємств і організацій та ін.

За думкою Ю. С. Цал-Цалко конструювання інтегральних оцінок є універсальним методом подання великих масивів статистичних даних. Сутність інтегрального показника полягає в переході від опису досліджуваного об'єкту, який характеризується великою кількістю ознак, до описання меншим числом максимально компактних інформаційних показників, які відображають найбільш суттєві властивості явища. Агрегування ознак в одну інтегральну оцінку ґрунтується на так званій «теорії адитивної цінності», згідно з якою цінність цілого дорівнює сумі цінностей його складових. Найбільш ефективні результати від інтегральних оцінок одержують в прикладних дослідженнях за напрямками, коли:

недостатньо чітко можливо визначити єдиний оціночний показник безпосереднього статистичного спостереження явищ і процесів. При цьому багато даних фінансової звітності взаємопов'язані і в деякій мірі дублюють один одного, а інші – подаються за непрямими методами статистичного спостереження;

необхідно визначити комплексні надійні параметри з метою використання їх як: шкали (індексу) для порівняння великої кількості об'єктів (економічних систем) за їх класифікаційними ознаками, критерію систематизації об'єктів в тій чи іншій формі для потреб управління, незалежного індикатору оцінки рівня господарських явищ і процесів, методу ранжирування об'єктів спостереження [1, С. 283-284].

Існує багато методик і рекомендацій щодо комплексної оцінки фінансового стану підприємства – від класичних моделей Альтмана, Бівера, Лісу Спрінгейта, Тафлера, Тішоу [2, С. 93-96], до більш пристосованих до вітчизняних умов господарювання, розроблених Р. С. Сайфуліним та Г. Г. Кадиковим [3, с. 88], О. В. Гребеніковою і К. О. Соломяною-Кирильчук [4], И. Х. Малько [5], Е. І. Цибульською та Т. С. Гавриленко [6], Л. А. Тижненко [7; 8], та ін.

Найбільш суттєві класифікаційні ознаками які враховуються при виборі тієї чи іншої моделі представлені у табл. 1.

Таблиця 1. Класифікація методик комплексної оцінки фінансового стану підприємства.

Класифікаційна ознака	Види методик	Приклад моделі
Місце розробки і умови використання	Зарубіжні	Альтмана, Бівера, Лісу, Спрінгейта, Тафлера, Тішоу
	Вітчизняні	Р. С. Сайфуліна і Г. Г. Кадикова, Е. І. Цибульської та Т. С. Гавриленко, Л. А. Тижненко
Галузь застосування	За видами економічної діяльності	дискримінантна модель неплатоспроможності українських підприємств машинобудівної галузі О. В. Гребеніковою та К. О. Соломяною-Кирильчук
Склад і кількість оціночних факторів, що входять до складу моделі	Двофакторні	Двофакторна модель Альтмана
	Трьохфакторні	
	Чотирьохфакторні	Спрінгейта, Лісу, Тафлер
	П'ятифакторні	Р. С. Сайфуліна і Г. Г. Кадикова

КЛАСИФІКАЦІЯ МОДЕЛЕЙ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

	Багатофакторні	О. Терещенка
Метод побудови	Рейтингові	Адитивно-мультиплікативна модель Л. А. Тиженко
	Індексні	С. І. Кручок
	Бальні	Інтегральна бальна оцінка
	Матричні	І. Х. Малько
	Інтегральні (дискримінантні)	Сайфуліна і Кадикова, О. Терещенка, О. В. Гребенікової та К. О. Соломянової-Кирильчук
	Із застосуванням інструментарію нечіткої логіки	Нечітка на базі незалежних змінних, Нечітка на базі інформативних змінних
Достовірність ідентифікації	< 50%	Альтмана, О. Терещенка, інтегральна бальна оцінка
	50%-80%	Давидової-Бєлікова, Дискримінантна
	80%-100%	О. В. Гребенікової та К. О. Соломянової-Кирильчук, нечітка на базі незалежних змінних

Місце розробки і умови використання. Комплексні моделі оцінки фінансового стану дають високу точність результату в умовах господарювання тієї країни (регіону), для яких їх було розроблено. В Україні існує практика застосування моделей, розроблених російськими вченими за рахунок схожих умов господарювання.

Галузь застосування. Для підвищення надійності і ефективності методик комплексної діагностики використовуються спеціалізовані інтегральні показники, застосування яких звужено до певної економічної галузі.

Склад і кількість оціночних факторів, що входять до складу моделі. Системи комплексної оцінки фінансового стану складаються з певного набору ключових показників, що дозволяє дотримуватися певної направленості фінансових розрахунків стосовно головної мети і завдань дослідження. Традиційним вважається застосування від трьох до семи показників. Дані обмеження пояснюються зменшенням ефективності при застосуванні іншої кількості факторів [1, с. 282].

Метод побудови відображає певний математичний апарат, за допомогою якого проводиться аналіз. В науковій літературі, в залежності від методичного забезпечення, відокремлено п'ять груп моделей:

- рейтингові, передбачаючи зіставлення з певною шкалою, де значення рейтингу виступає елементом лінійно упорядкованої множини [1, с. 287];
- індексні, в яких комплексний показник будується шляхом агрегування ознак за допомогою розрахунків багатовимірної аналізу [1, с. 294];
- матричні, де вхідна інформація відображається по горизонталі і по вертикалі в таблиці (матриці), а її елементи, що знаходяться на перетині рядків і стовпців є одиничними показниками фінансового стану підприємства [3, с. 122];
- інтегральні, визначаючи функціональні залежності між окремими одиничними показниками за допомогою багатофакторного дискримінантного аналізу [2, с. 92];
- із застосуванням інструментарію нечіткої логіки, що окрім кількісних факторів надає можливість враховувати ще й експертно-аналітичну інформацію та паралельно проводити аналіз складових фінансової системи (ліквідність, рентабельність, ділова активність та ін. [9, с. 128]. Дані моделі дають високу точність ідентифікації досліджуваного об'єкту, але по суті дублюють деталізований фінансовий аналіз, ускладнюючи його за рахунок своєї багаторівневої структури.

Достовірність ідентифікації, яка є однією з найбільш істотних ознак при виборі методичного апарату дослідження. Методики відрізняються адекватністю ідентифікації досліджуваного об'єкту, яка залежить від умов застосування і може знижуватись впродовж певного часу.

Висновок. Використання методу комплексної діагностики для потреб внутрішнього фінансового аналізу потребує попереднього з'ясування відповідності моделі умовам і специфіці господарської діяльності конкретного підприємства. Запропонована класифікація дозволяє встановити найбільш суттєві класифікаційні ознаки методів комплексної оцінки фінансового стану, які слід враховувати при виборі моделі, за допомогою якої буде проведено дослідження.

Напрямами подальшого дослідження є систематизація переваг та недоліків існуючих методів комплексної діагностики фінансового стану підприємств та розробка пріоритетного напрямку їх удосконалення з можливістю перспективного застосування на підприємствах України з врахуванням широкого спектру мікроекономічних факторів.

Джерела та література:

1. Цал-Цалко Ю. С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія практика та інтерпретація : монографія / Ю. С. Цал-Цалко. – Житомир : Житомирський держ. технол. ун-т, 2004. – 506 с.
2. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. – К. : ЦНЛ, 2006. – 528 с.
3. Єлісеєва О. К. Методи та моделі оцінки і прогнозування фінансового стану підприємств : монографія / О. К. Єлісеєва, Т. В. Решетняк. – Краматорськ : ДДМА, 2007. – 208 с.
4. Гребенікова О. В. Дискримінантна модель діагностики неплатоспроможності українських підприємств машинобудівної галузі / О. В. Гребенікова, К. О. Соломонова-Кирильчук // Фінанси України. – 2007. – № 12. – С. 229-137.

5. Малько И. Х. Интегральный метод оценки финансового состояния предприятия / И. Х. Малько // Бизнес Информ. – 2009. – № 5. – С. 53-56.
6. Цыбульская Э. И. Диагностика финансового равновесия предприятия в условиях нестабильной бизнес-среды / Э. И. Цыбульская, Т. С. Гавриленко // Бизнес Информ. – 2010. – № 3. – С. 48-52.
7. Тыжненко Л. А. Аддитивно-мультипликативная модель рейтинговой оценки уровня финансового состояния предприятия / Л. А. Тыжненко // Бизнес Информ. – 2005. – № 5-6. – С. 80-92.
8. Тыжненко Л. А. Методическое обеспечение комплексной оценки финансового состояния предприятия / Л. А. Тыжненко // Бизнес Информ. – 2006. – № 3. – С. 54-59.
9. Суэтин А. Определение стоимости производных финансовых инструментов / А. Суэтин // Вопросы экономики. – 2007. – № 10. – С. 125-131.

Артюхова И.В., Лялина Е.А.

УДК 334.716

ОРГАНИЗАЦИЯ ОПЛАТЫ ТРУДА КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ ВЫСОКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Актуальность темы и постановка проблемы. Выбранная тема исследования является актуальной так как организация оплаты труда - одна из ключевых проблем в современной экономике Украины. На всех этапах развития экономики заработная плата являлась одним из главных факторов, обеспечивающих эффективную систему материального стимулирования работников и формирующих мотивационный механизм трудовой активности. От ее успешного решения во многом зависят как повышение эффективности

производства, так и формирование роста благосостояния людей, благоприятного социально-психологического климата в обществе.

Оплата труда является основным инструментом повышения эффективности труда работников. В представленной работе рассматриваются вопросы о заработной плате, а также проблемы организации труда и использование фонда оплаты труда на предприятии.

Анализ последних исследований и публикаций. Проблематика оплаты труда в Украине интересует учёных-экономистов как в фундаментальном, так и в прикладном направлениях исследования. Разные точки зрения по этой проблеме и пути её решения предлагают Д.П. Богиня, В.М. Гончаров, Л.А. Пешенкова, М.В. Вачевский, ключевые законы Украины регулирующие вопросы организации оплаты труда: Закон Украины «Об оплате труда», «О сборе и учёте единого взноса на общеобязательное государственное социальное страхование», «О компенсации гражданам потери части доходов в связи с нарушением сроков их выплаты» «Об общеобязательном государственном пенсионном страховании», «О Государственном бюджете Украины на 2011 год», «Про установление прожиточного минимума и минимальной заработной платы».

Целью данной статьи является исследование организации труда и теоретическое обоснование процесса увеличения заработной платы как основного фактора мотивации труда, а также обеспечения высокой эффективности деятельности предприятия.

Изложение основного материала исследования. В научной и учебной экономической литературе приводится около двух десятков определений заработной платы. Однако большинство из них уже не соответствует современным условиям хозяйствования, в частности, определение заработной платы как части (доли) общественного продукта, распределяемого по труду между отдельными работниками. «Заработная плата,- как отмечают учёные М.Бабяк, Л. Пешенкова,- это «часть совокупного социального продукта в денежном выражении, которая выделяется государством для удовлетворения личных потребностей работников и служащих и распределяется между ними соответственно по количеству и качеству затраченного труда»[1, с. 89].

В работе М. Вяческого даётся следующее определение: «заработная плата - это денежная форма распределения фонда для работников во время расхода труда»[2, с. 100].

Для обеспечения высокой эффективности деятельности предприятия должны учитывать следующие важные функции заработной платы такие как: воспроизводственная, стимулирующая, регулирующая, а также социальная функции. Перечисленные функции заработной платы тесно связаны между собой, и только при их совокупном наличии достигается эффективная организация заработной платы.

Под организацией заработной платы понимается ее построение, обеспечение взаимосвязи количества и качества труда с размерами его оплаты, путем использования совокупности составных элементов (нормирования, тарифной системы, премии, доплат и надбавок).

Особенно широкого размаха исследование влияния человеческого фактора на результаты социально-экономического развития, кроме повышения эффективности производственной деятельности, приобрело в 70-е года двадцатого столетия и остаётся важным и сегодня. Следует отметить, что этот процесс значительно приостановился, когда начали касаться изучения цены рабочей силы. Поэтому, исследуя данную проблему, необходимо сделать определённые уточнения. Для работодателя цена рабочей силы- это его суммарные затраты на рабочую силу. Последние не равнозначны затратам на заработную плату, как плату за выполненную работу. Работодатель обязан выплачивать вознаграждение во время отпуска, вносить средства в фонды социального страхования. С целью привлечения и закрепления рабочей силы он согласен нести дополнительные расходы на содержание жилья, медицинских, детских и других заведений.